

3. Радевич-Винницький Я. Лінгвоцид як форма геноциду. Київ: Укр. вид. спілка ім. Ю. Липи, 2011. С. 8-43.

4. Російська політика лінгвоциду на окупованих територіях України як спосіб демонтажу конституційного ладу України та елемент геноциду проти українського народу, 2022. Доступно: <https://mova-ombudsman.gov.ua/news/rosijska-politika-lingvocidu-na-okupovanih-teritoriyah-ukrayini-yak-sposib-demontazhu-konstitucijnogo-ladu-ukrayini-ta-element-genocidu-proti-ukrayinskogo-narodu> [Дата звернення: 13 квітня 2024]

5. Сушко Р., Левицький Я. Хроніка нищення української мови. Київ 2012. 9 с.

6. Шаповал Ю. І. Історичні передумови й чинники виникнення мовного питання в Україні. *Мовна ситуація в країні : між конфліктом і консенсусом*. Київ : ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. С. 12–33.

Софія Кріль,

Науковий керівник – доктор педагогічних наук,

професор Наталія Грицак,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

ОСМИСЛЕННЯ СВІТУ ЧАРІВНИХ ІСТОТ ПРАУКРАЇНСЬКОЇ МІФОЛОГІЇ (ЗА ТВОРАМИ ДАРИ КОРНІЙ)

Сфера української міфології, як в дохристиянські часи, так і після них, була переповнена безліччю захоплюючих оповідей, байок і фольклору. Чарівні істоти прикрашали кожен закуток неосяжної української землі. У минулому наші предки дотримувалися протилежних уявлень про побудову світу та природні явища, щоб осмислити ці явища вони зверталися до релігійних і міфологічних тлумачень [1, с. 7].

Всередині української нації існує захоплююча міфологія, яка є повчальною силою для вивчення власної історії, культури та традиції. Міф виступає засобом розуміння і сприйняття світу. У міфології існує глибокий

взаємозв'язок між природним світом (макрокосмом) і людством (мікрокосмом), що призводить до єдиного світогляду, де людина і світ взаємно інформують один одного.

У міфології природі і людина взаємопов'язані один з одним як спосіб розуміння реальності світу. Світ сприймається через людей і навпаки, тому міф не можна розглядати як примітивну форму науки чи філософії, а тим більше як чисту вигадку.

Ось цю взаємопов'язаність у своїх творах зображує Дара Корній – українська письменниця, яка працює у жанрі фентезі, журналістка й волонтерка. У своїх творах звертається до української міфології та етнографії. До прикладу у книжці «Чарівні істоти українського міфу. Духи природи». Письменниця збирає історії про давні вірування українців у духів, які щодня пакостять і приносять негаразди. А саме про духів лісу, води, землі, повітряного простору та пір року.

Звернемося до головних міфічних істот, яких зображує Дара Корній. Особливу увагу привертає лісовик. Ще його називають лісун, полісун, гайовик, боровик, праведний дід, лісовий пан. Наші предки вірили, що коли ліс сягає певного обширу, накопичує достатньо внутрішньої енергії, він отримує щось схоже на свідомість і волю, які матеріалізуються в дух. Чим сильніший та здоровіший ліс, тим могутніший лісовик. Це справжній син лісу. Це дух-одинак, бездітний і неодружений (письменниця наголошує, що не слід плутати його з російським лешим, який має жінку-кікімору й дітей-обмінчат). Він передбачає небезпеки та попереджає мешканців про пожежі. Люди намагалися дотримуватися неписаних правил: рубали ліс тільки взимку, коли дерева сплять або вони сухі й пошкоджені; не полювали під час розмноження тварин; залишали лісовикові подарунки.

У творах Дари Корній з-поміж міфологічних істот особливе місце посідає Мавка. Мавки (нявки, бісиці) – міфічні істоти, що уособлюють душі дітей, котрі народилися мертвими або померли нехрещеними. їх ще називають потерчатами, страдчатами, повітрулями, лісними, лоскотницями. У деяких

районах Поділля побутувало повір'я, ніби мавки – це викрадені нечистим діти. Мавки своїм співом та привабливим виглядом заманюють до себе хлопців і залоскочують їх або заводять у безвість. Оберегом від мавок слугували часник, цибуля, полин. Щоб убезпечити себе від мавки, радилося також вивернути сорочку. У народі вважалося, що мавки мають округле обличчя, блискучі очі, довгі коси. Мавки-дівчатка, згідно з народною уявою, мають довге лляне волосся, а хлопчики – коротке, кучеряве і руде. До прикладу на Поліссі вважають, що Мавкою стає жінка чи дівчина, яка померла чи народилася на Навському (Русальному) тижні. Тому наші пращури вважали їх дбайливими піклувальницями нив лісів та вод, та різними способами намагалися їх задобрити.

Не можемо й не згадати Польовика (житній дід, жицень) – син землі володар-охоронець полів. Як і інші чарівні істоти може набувати подобу зайця чи пташки, горлиці, жайворонка, перепілки або ж чорнотілого незнайомця. Наші предки вважали, якщо житнього пана не задобрювати то він розсердиться та може жито насіяти посеред пшениці, а між проса ячменю. А задобрений та задоволений, буде він ще дбайливіше доглядати ниву.

Своєю письменницькою увагою не обминає Дара Корній й русалок. Відомо, що русалки (купалки, водяниця, лоскотухи, берегині) – духи води, що перетворюються на молодих та вродливих русалок (річок, озер, ставків). Деякі дослідники стверджують, що «русалка» – латинського походження та пов'язують його зі словами «rosalia», «rosaria», і потрапило воно до східнослов'янських діалектів за праслов'янської доби.

За народними віруваннями, особливо жвагими й пустотливими стають русалки в Навський тиждень, – це єдиний у році час, коли вони стають дуже активними та можуть вільно виходити за межі свого середовища.

Весна – дух-володар однієї з чотирьох пір року. В праукраїнських віруваннях Весна постає в образі юної красуні з розпущеними косами та розкішним вінком із зелених барвінків і квітів. Її оберегами є птахи-вісники: ластівка, соловей, жайворонок і зозуля. Наші предки шанували весну і

закликали її піснями, бо вірили в її щедрість. Святкували перший день весни 21 березня, в народі говорили, що Весну необхідно задобрити, для цього господині пекли тістечка у вигляді пташок і роздавали дітям, «щоб птиця водилася». Також дівчата та жінки водили весняні хороводи, що збереглися лише в слов'ян. Перші весняні хороводи-забави в Наддніпрянській Україні називали веснянками.

Отже, Дара Корній, звертаючись до праукраїнської міфології, до світу чарівних істот, нагадує сучасним читачам про тісний зв'язок людини і

Список використаної літератури

1. 100 найвідоміших образів української міфології. Київ: Книжковий дім «Орфей», 2002. 448 с.

Богдана Медведенко,

Науковий керівник – доктор педагогічних наук,

професор Наталія Грицак,

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

МИСТЕЦЬКИЙ КОНТЕКСТ ПІДРУЧНИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ЧИТАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні все більше усвідомлюється важливість інтеграції культуротворчих впливів різних видів мистецтва в процесі навчання літератури, а також необхідність формування в учнів загальної художньої картини світу. Література як компонент художньої культури знаходиться у постійній і складній взаємодії з іншими видами мистецтва. Сприйняття художнього твору як виду мистецтва також має діалогічний характер. Поглиблення в учнів інтерпретаційних умінь аналізу літературного твору засобами різних видів мистецтва – це процес цілісного сприймання твору, що передбачає встановлення зв'язків як усередині літературного твору, так і в контексті літературного процесу, художньої культури певної доби, та